

Kauhajoki

Kauhajoen kaupungin

Laaja Hyvinvointikertomus

v. 2017 - 2020

Kaupunginvaltuusto 12.12.2016 / 50

Sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013–2016	2
JOHDANTO	2
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	2
TALOUS JA ELINVOIMA.....	2
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET.....	3
NUORET JA NUORET AIKUISET	6
TYÖIKÄISET	9
IKÄIHMISET	11
KAIKKI IKÄRYHMÄT	12
2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi	16
3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	17
OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2020	17
4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	17
5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja –suunnitelmat	18
6 Hyvinvointisuunnitelma	19
OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY	23
7 Suunnitelman laatijat	23
8 Suunnitelman hyväksyminen	23

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013–2016

JOHDANTO

Tässä seuraavalle valtuustokaudelle laadittavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa kuvataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä noin viiden vuoden ajalta verraten samalla väestön tilannetta verrokkikuntiin ja -alueisiin. Verrokkeina ovat Kauhava, Kurikka ja Lapua sekä Etelä-Pohjanmaa ja koko maa. Analysoinnin tarkoituksena on tuoda esille tämän hetkiset hyvinvoinnin keskeiset vahvuudet ja haasteet. Tavoitteena on myös kuvata tehtyjen toimenpiteiden kautta niiden tavoitteiden toteutumista, jotka edellisissä suunnitelmissa on asetettu. Tulevalle valtuustokaudelle asetettavien tavoitteiden asettamiselle on pohjana myös kaupungin päivitetty strategia.

Tulevassa sote-uudistuksessa maakunnat vastaavat sosiaali- ja terveyspalveluista. Kunnat vastaavat kuitenkin edelleen kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, joskin se on myös maakuntien tehtävä. Tärkeää uudistuksessa on vastuiden, tehtävien, osaamisen, resurssien ja poikkihallinnollisten rakenteiden varmistaminen. Huomioitava on Sote-palveluiden ja kunnan palveluiden saumattoman yhteistyön varmistaminen esimerkkinä varhaiskasvatus ja lastenneuvola.

Tämä kertomus on laadittu Kauhajoen nykyisistä lähtökohdista ja se on laadittu suositusten mukaisesti sähköinen hyvinvointikertomus-työkalulla. Sähköiseen kertomukseen voi tutustua osoitteessa www.hyvinvointikertomus.fi, minne tämä kertomus tulee nähtäville kaupunginvaltuuston hyväksymisen jälkeen. Kertomuksesta vastaa kaupungin johtoryhmä ja valmistelusta kaupunginhallituksen valitsema eri hallintokuntien edustajista koostuva hyvinvointityöryhmä.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

TALOUS JA ELINVOIMA

Kauhajoen kaupungin talous on ollut haasteellinen koko 2000-luvun. Kunnallisten toimijoiden tehtäviä on lisätty, valtionosuus- ja verorahoitusta on vähennetty, investointien tarve on ollut huomattava eikä yleinen taloudellinen tilanne kasvavine työttömyyslukuineen ole auttanut. Kauhajoen kaupunki on ponnistellut omalta osaltaan kuntatalouden tasapainoon saattamiseksi aina vuodesta 2012 alkaen, jolloin laadittiin ensimmäinen kuntatalouden sopeuttamiseen tähtäävä palvelurakennepaketti. Tätä toimenpideohjelmaan on vuosittain tarkennettu vastaamaan mm. muuttunutta lainsäädäntöä.

Kauhajoen kaupungin taloutta leimaa suhteellisen voimakas riippuvuus valtionosuusrahoituksesta. Valtionosuusrahoitus on lähes puolet kaupungin käytettävissä olevista tuloista, mikä tarkoittaa, että Kauhajoen taloudellinen selviäminen on hyvin riippuvainen valtionhallinnon linjauksista ja päätöksistä. Tulevat valtionosuusuudistukset eivät tällä hetkellä näytä tuovan helpotusta valtionosuuksien lisääntymisen muodossa – päinvastoin.

Verotulojen kertymä on ollut positiivista, mutta verotulojen kasvu selittyy mm. yhdellä Suomen korkeimmista verotuloprosenteista. Tämä tarkoittaa, että verotuksen kiristämisen mahdollisuutta

ei juuri ole. Veroprosenttia jouduttane nostamaan tulevaisuudessa, johtuen kasvaneesta lainakannasta ja lakisääteisten palvelujen tuottamisen kustannuksista. On selvää, että tuloveron korottaminen ei lisää kaupungin houkuttelevuutta, mutta uskomme vahvasti, että laadukkaat peruspalvelut paikkakunnalla puolestaan tukevat merkittävästi asukkaiden hyvinvointia.

Suhtaudumme varovaisen positiivisesti tulevaisuuteen ja verotulojen kehittymiseen mm. yhteisöverotuoton osalta tulevan valtuustokauden aikana. Kauhajoella toimivien yritysten raportoimat uudet tilaukset tulevat näkymään työllisyydessä sekä yhteisöverotuotoissa. Lisäksi Kauhajoella on alkamassa uutta yritystoimintaa, jonka työllistämisaikutukset tulevat olemaan merkittävät – ja tämä valaa osaltaan uskoa elinvoiman, kuntalaisten tyytyväisyyden ja yleisen hyvinvoinnin lisääntymiseen. Kauhajoen kaupunki onkin talousarviossaan ja strategiassaan huomionoinut elinkeinoelämän edellytysten parantamiseen ja elinkeinojen kehittämiseen liittyviä tarpeita lisäämällä mm. määrärahaa ja tukemalla suoraan työllisyyteen merkittävästi vaikuttavia hankkeita.

Kauhajoella on investoitu merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Kauhajoki on voimakkaasti panostanut lakisääteisten peruspalvelujen käytössä olevien kiinteistöjen rakentamiseen ja peruskorjaamiseen, mikä luonnollisesti näkyy huomattavana velkaantumisenä. Kauhajoen kaupungin velkaantumisaste onkin noin puolitoistakertainen kesimääräiseen verrattuna. Laajat investoinnit ovat panostus tuleviin sukupolviin, eikä niiden arvoa voi mitata yksistään euroina. Huolta tulevalla valtuustokaudella aiheuttaa maakuntauudistuksen mukanaan tuomat valtionosuus- ja verorahoituksen muutokset, jotka toteutuessaan tarkoittavat merkittävää riskiä lainojen lyhentämisen osalta – entistä pienemmillä tuloilla pitäisi pystyä rahoittamaan investoinnit, jotka on tehty maakuntaan siirtyville palveluille.

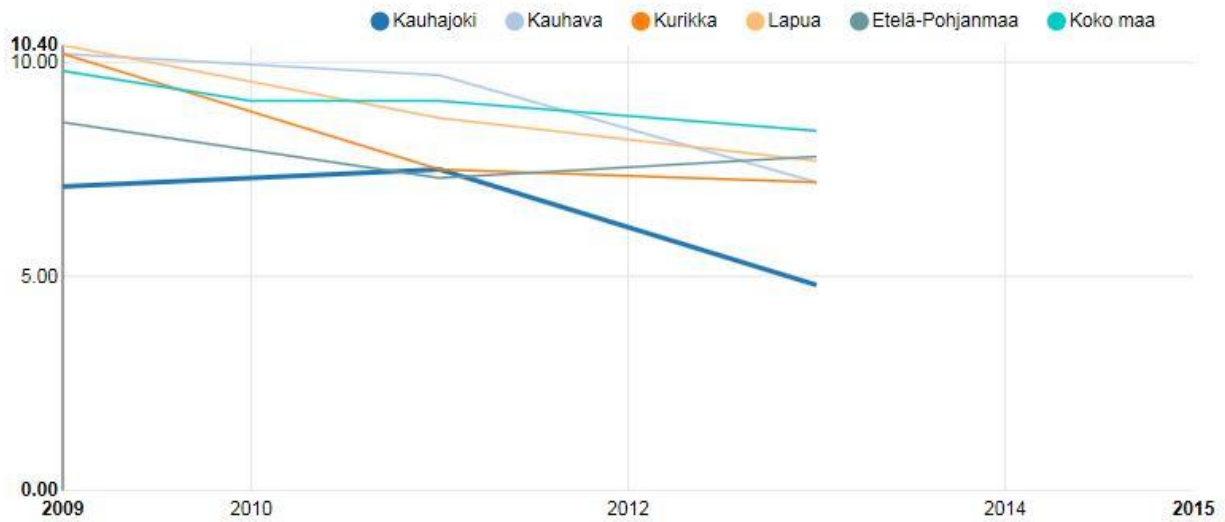
Kauhajoki – kuten niin monet muutkin maaseudun kunnista – kärsii asukasluvun laskemisesta. Meille suuri riski tulevaisuuden menestymisen kannalta on mm. toisen asteen koulutuksen keskittyminen isoihin kaupunkikeskuksiin, mikä tarkoittaa Kauhajoelle sitä, että nuorista suuri osa joutuu muuttamaan muualle opintojen perässä – ja muuttaneista ei palaa takaisin kuin murto-osa. Tämä näkyy luonnollisesti huolestuttavana kehityksenä kaupungin ikärakenteelle ja huoltosuhteelle. Kauhajoen kaupunki onkin asettanut strategiassaan yhdeksi päätavoitteeksi koulutusmahdollisuuksien säilyttämisen ja jopa lisäämisen.

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

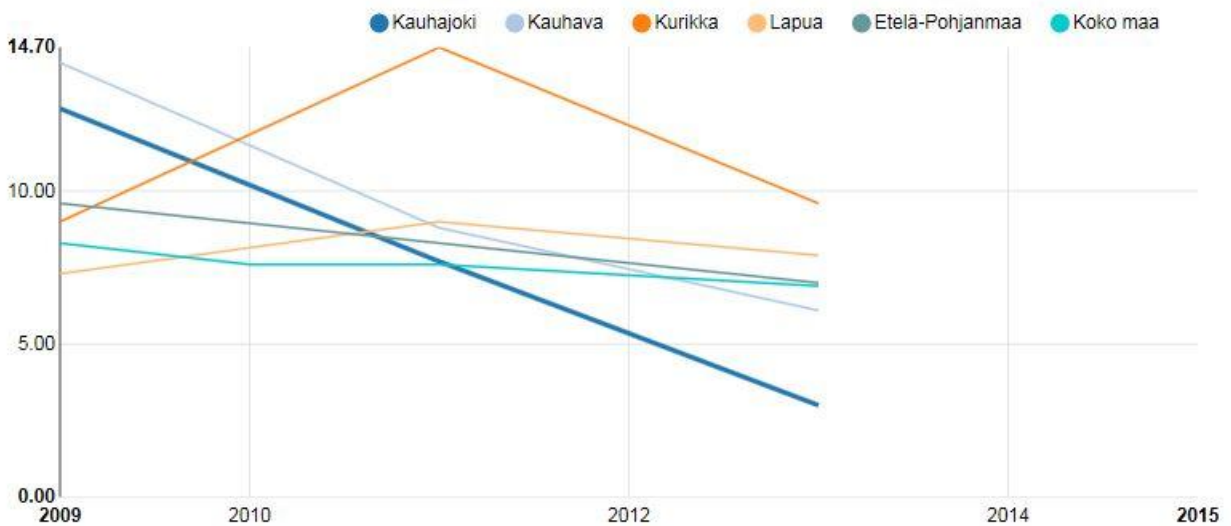
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja terveyttä tuetaan muun muassa liikunnalla, ravitsemuksella ja omatoimisuuden edistämällä. Syrjäytymisen ehkäisyyn tähdätään useilla toimenpiteillä, joita toteuttavat eri tahot. Hyvinvoinnin mittareina ovat pääosin hyvinvointikertomuksen antamat mittarit, jotka pohjautuvat kouluterveyskyselyjen tulosten kehitykseen vuosilta 2009–2013.

Kouluterveyskyselyjen mukaan ystävättilanne on parantunut ja tilanne on suhteessa verrokkikuntiin, E-P:n alueeseen ja koko maahan erittäin hyvä. Noin 5 % vastaajista kuitenkin koki, ettei ole yhtään läheistä ystävää. Vanhemmuuden puutteen kokemus on laskenut ja 8-9 luokkalaisilla on hyvä kokemus vanhempien huolenpidosta. Koulun fyysiset olosuhteet koetaan erittäin hyviksi.

INDIKAATTORI: EI YHTÄÄN LÄHEISTÄ YSTÄVÄÄ, % 8. JA 9. LUOKAN OPPILAISTA

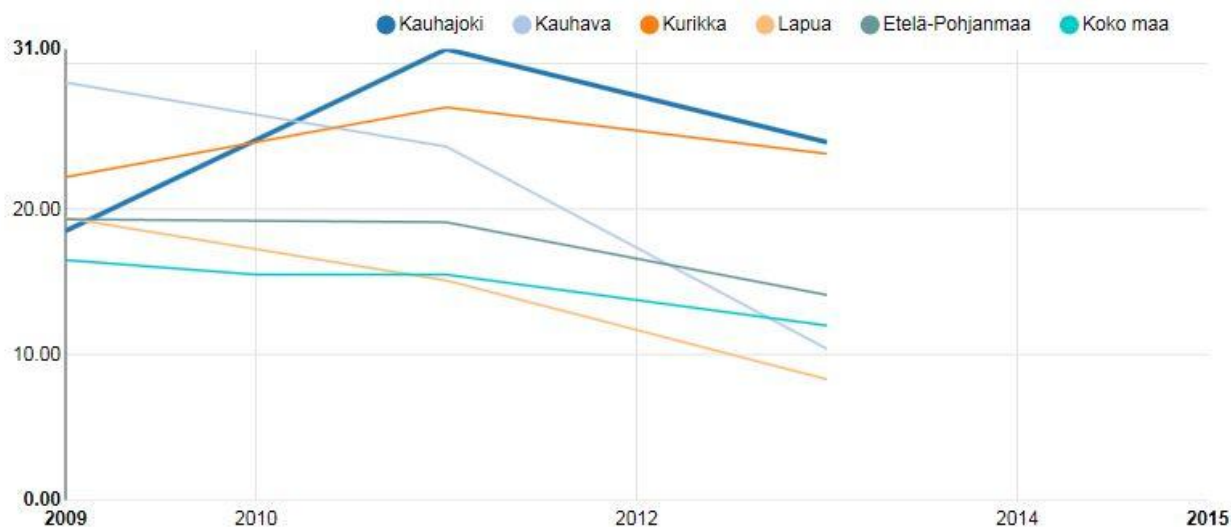

INDIKAATTORI: KOULUKIUSATTUNA VÄHINTÄÄN KERRAN VIIKOSSA, % 8. JA 9. LUOKAN OPPILAISTA

Kyselyn mukaan vastaajien oma kokemus terveydentilastaan on selkeästi parantunut. Myös ylipainoisten osuus on vähentynyt ja kokonaissuunta kehityksessä on hyvä. Nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt, mutta Kauhajoen tilanne verrokkikuntiin nähden on edelleen huolestuttava. Kouluterveydenhuollon käynnit ovat tilastossa lisääntyneet vuonna 2015, mikä voinee johtua HPV-rokotusten aloittamisesta. Lasten avohoitokäynnit erikoissairaanhoidon psykiatrian poliklinikalla ja sairaalajaksot ovat vähentyneet, vaikka kokemuksellisen tiedon mukaan lasten psykiatriset ongelmat eivät kuitenkaan ole vähentyneet. Nuorten avohoitokäynnit nuorisopsykiatrian poliklinikalla ovat sen sijaan lisääntyneet.

INDIKAATTORI: TOSI HUMALASSA VÄHINTÄÄN KERRAN KUUKAUDESSA, % 8. JA 9. LUOKAN OPPILAISTA

Huostaan otettujen tai kiireellisesti sijoitettujen 0-17 v. lasten osuus on kasvanut vuodesta 2014 lähtien kohti maan keskiarvoa. Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden määrä vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta on kasvanut ollen vuonna 2015 verrokkien suurin.

Lapsiperheiden kodinhoitoavussa otettiin käyttöön palveluseteli v. 2015, mutta tilanne parani hieman kuluvana vuonna koko alueelle yhden kotipalvelutyöntekijän palkkaamisen avulla ja suuren kysynnän vuoksi on tarve myös toisen kotipalvelutyöntekijän palkkaamiseen.

Varhaiskasvatuksessa on liitytty valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelmaan. Ohjelma tarjoaa konkreettiset, liikkeen lisäämiseen tarvittavat askelmerkit ja työkalut. Terveellisen ravitsemuksen ja ravintotottumusten edistämisen osalta varhaiskasvatuksessa on tehty yhteisiä linjauksia. Näitä ovat esimerkiksi lasten syntymäpäivien juhlistaminen muulla tavoin kuin herkkuja tuomalla ja syömällä. Ruoka- ja välipalajuomana lapsille ei tarjota mehua ja muutenkin sokerin määrää keittiöllä tarkastellaan. Lapsilla on päivittäin käytössä xylitol- pastillit.

Lasten, nuorten, opiskelijoiden ja ensimmäistä lastaan odottavien perheiden määräaikaistarkastukset suoritetaan ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun asetuksen mukaan.

Varhaiskasvatuksessa haetaan Liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustusta vuodelle 2017 varhaiskasvatusikäisten ja perheiden toimintakulttuurien kehittämiseksi fyysisesti aktiivisiksi ja liikunnallisiksi. Jokaisella koululla esi- ja perusopetuksessa mukaan lukien yläkoulu on alkanut Liikkuva koulu – hanke. Hankkeella on oma liikuntakoordinaattori. Yhteistyö liikuntapalveluiden ja kolmannen sektorin kanssa on huomattavaa. Varhaisnuorten omatoimisuutta ja vastuunottoa tuetaan lisäksi erilaisten avustuksella toimivien kerhojen avulla.

Kauhajoen kolme päiväkotia olivat mukana valtakunnallisessa monivuotisessa Dagis-tutkimuksessa, jossa tutkittiin päiväkotilasten elintapoja ja stressin säätelyä sekä päiväkotihenkilöstön työhyvinvointia. Tavoitteena on kaventaa lasten sosioekonomisia terveyseroja ja luoda päiväkodista terveyttä edistävä ympäristö lapsille ja aikuisille. Tutkimukseen osallistuvat 3-6-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa sekä päiväkotihenkilöstö. Paikallisena tuloksena on tullut esiin, että kauhajokiset lapset eivät liiku riittävästi päiväkotij- ja kotiaikana. Lopullisia tutkimuksen tuloksia on odotettavissa vuoden 2016 lopussa. Lisäksi kaikille avointa varhaiskasvatustoimintaa on lisätty Perhetupa Soffassa, jossa on mm.

lastentarhanopettajan pedagogisia kerhoja. Perhetuvalle on saatu suuremmat toimitilat ja se on lisännyt kävijöiden määrää. Perhetupa Soffan toimintaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin ja kolmannen sektorin kanssa.

Vuoden 2016 aikana on suunniteltu Suupohjan Ankkuri- toiminta, joka käynnistyy vuoden 2017 alussa. Ankkuri- toiminnan tavoitteena on puuttua varhaisessa vaiheessa ja monialaisesti alle 18-vuotiaiden rikollisuuteen, tehdä ennalta ehkäisevää työtä ja ohjata nuoria ja perheitä oikean avun ja tuen piiriin. Ankkuri- tiimiin kuuluvat poliisi, sosiaaliohjaaja, nuorisotyöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Lisäksi Suupohjan alueelle on koulutettu syksyn 2016 aikana katusovittelijoita ja toimintamalli on otettu käyttöön. Katusovittelussa alle 15-vuotias nuori voi sovittaa pienen asianomistajarikoksensa tekemällä yleishyödyllisiä töitä. PlayCity FunGo – lasten kaupunki, neljäpäiväinen päiväleiri toteutuu kahden vuoden välein ollen iso yhteinen ponnistus yhteistyössä laajan työyhteisöverkoston sekä kolmannen sektorin kanssa. Playcity opettaa 9-12-vuotiaita osallisuuteen ja tekee yhteiskunnan toimintaa tutuksi. Maakunnallisessa sote- ryhmässä on haettu hankerahoitusta lähipalveluna toimivalle perhekeskustoiminnalle.

Koulujen kiusaamisen ehkäisyn toimintakulttuuria on vahvistettu yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Kouluilla on järjestetty mm. kiusaamisen vastainen viikko eri toimijoiden kanssa yhteistyöllä. Lisäksi varhaiskasvatuksessa on laadittu kiusaamisen ehkäisyn – suunnitelmat.

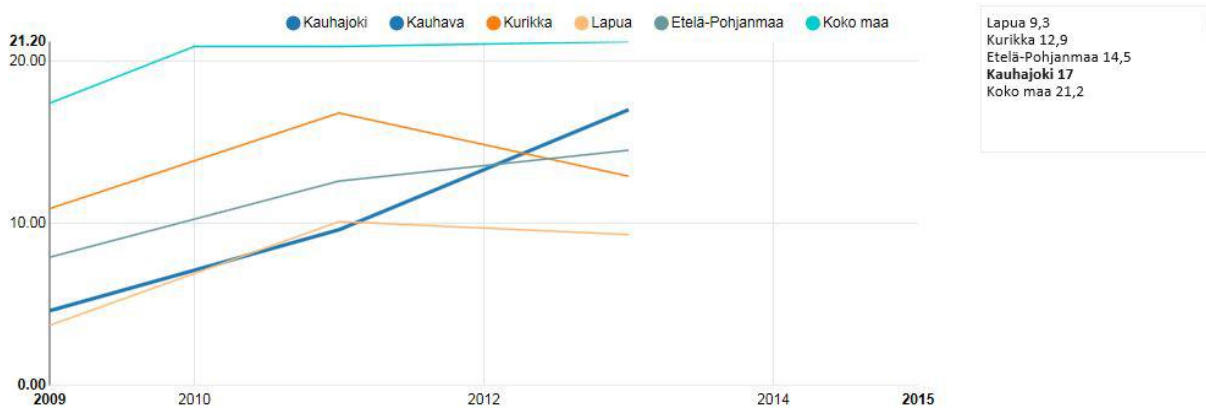
Kolmannen sektorin toiminta Kauhajoella on vahvaa ja monipuolista. Mannerheimin lastensuojeluliiton Kauhajoen paikallisyhdistyksen ja Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakoti – yhdistyksen matalan kynnyksen vertaistukiryhmät tarjoavat toimintaa ja tukea kaikenikäisille. Alueella toimivia vertaistukiryhmiä ovat esimerkiksi Masu ja vauva – kahvila, Terho- kerho, ero- ja väkivalta – ryhmät ja hyvinvointi- ja perhekahvilat. Lisäksi yhdistyksillä on monipuolista vapaaehtoistoimintaa. Etelä-Pohjanmaan Ensi- ja turvakoti – yhdistyksellä on meneillään mm. naisten hyvinvointia vahvistava ja väkivaltaa ennalta ehkäisevä Jalkautuva naistyön- hanke, jossa jaetaan asiasta tietoa ja koulutetaan ammattilaisia puuttumaan asiaan.

Kauhajoella on myös useita kolmannen sektorin liikunta- ja vapaa-ajan toimijoita, harrasteryhmiä, joissa seura- ja muussa yhdistystoiminnassa toteutetaan perheen pienimmistä suurimpiin säännöllistä, hyvin laadukasta vapaa-ajan toimintaa. Yksistään liikuntajärjestöjen ja eri lajijaostojen toiminta kattaa lähes koko kuntalaisten tarpeet eri vuodenaikoina, hyvissä sisä- ja ulkoliikuntaolosuhteissa. Painoalueina ovat vapaa-aikakeskus, Sotkan ulkoilu- ja urheilukeskus sekä Koulukeskus sisäliikuntatiloineen ja lähiliikuntapaikka-alueineen.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Myös tämän ikäryhmän indikaattorit pohjautuvat pitkälti lukiolaisille ja ammattikoululaisille tehtyihin kouluterveyskyselyihin, jotka ovat käytettävissä vuosilta 2009–2013. Ikäryhmä käsittää pääosin 15–24-vuotiaat. Huolestuttavina tekijöinä esiin nousi ylipainon, tupakoinnin ja huumekekeilujen lisääntyminen. Positiivisina asioina voidaan nostaa esille mm. ystävyys-suhteiden parantuminen tilanteen oltua paras verrokkeihin nähden. Lukiolaisten osalta oli nähtävissä myös liikunnan lisääntymistä. Lukiolaiset kokivat vuorovaikutuksen opettajien kanssa kehittyneen merkittävästi parempaan suuntaan. Lukiolaiset ilmoittivat osallistuneensa kiusaamiseen aikaisempaa enemmän, mutta koulukiusaamisen kohteena olleiden osuus väheni. Lukiolaisten vastausten perusteella kiusaamiseen ei puututtu koulun aikuisten toimesta. Myönteistä kehitystä oli rikoksiin osallistuneiden 15–20 -vuotiaiden osuuden väheneminen tuhatta vastaavanikäistä kohti. Humalajuomisen kehityksessä ei ole havaittavissa Kauhajoella eroja vuosien välillä verrokkikunnissa tilanteen parantuessa.

INDIKAATTORI: KOKEILLUT LAITTOJAA HUUMEITA AINAKIN KERRAN, % AMMATILLISEN OPPILAITOKSEN 1. JA 2. VUODEN OPISKELIJOISTA

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus on samalla aikavälillä kasvanut merkittävästi samoin kuin lastensuojelullisten avoimuusohjelmien tukitoimien piirissä olleiden 18–20-vuotiaiden osuuden kasvu vuodesta 2010 ollen verrokkien korkein. Mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneiden 16–24-vuotiaiden osuus on merkittävästi lisääntynyt vuodesta 2009 osuuden olleen kuitenkin vuonna 2014 yhdessä verrokkikunnassa Kauhajokea suurempi.

Alle 25 -vuotiaiden työttömyys on tarkasteluaikana kasvanut. Kun se syyskuussa 2014 oli 17,5 %, oli se syyskuussa 2016 19,5 %.

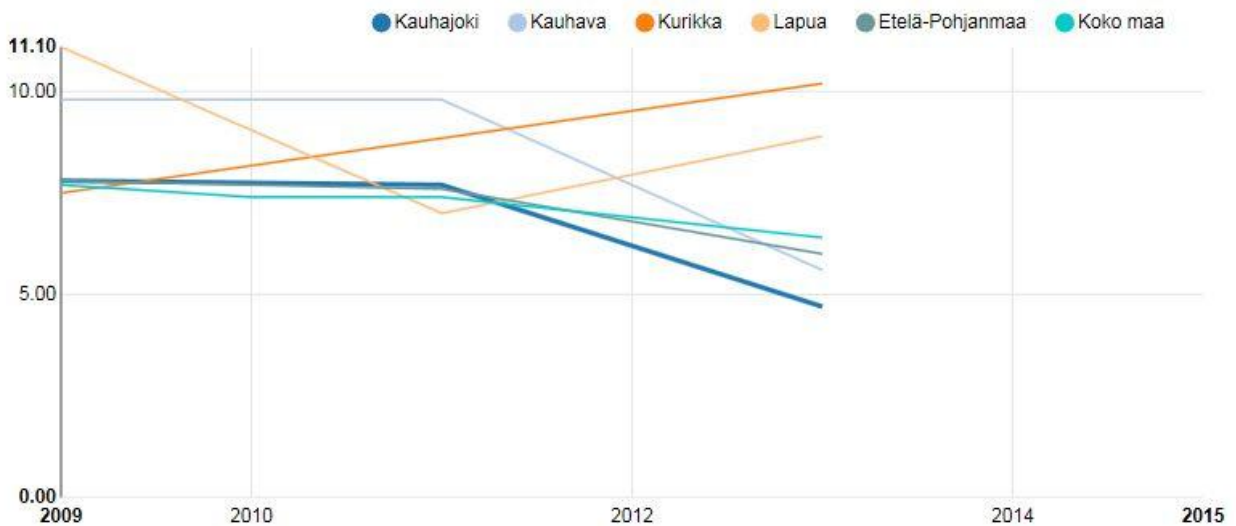
Merkittävää työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi nuorison parissa tekee Etsivä nuorisotyö. Kaupungilla on kaksi työntekijää ja Trillan alaisena yksi. Etsivät nuorisotyöntekijät etsivät ja auttavat nuoria, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa, ilman koulutuspaikkaa tai työtä. Työmuotoina ovat yksilötyö, elämänhallinnan tukeminen ja eteenpäin ohjaaminen, jalkautuminen kouluihin ja oppilaitoksiin, nuorisotiloihin sekä kylille. Kuluvana vuonna on aloitettu avoimen ryhmätoiminnan järjestäminen toisen asteen opiskelijoille yhteistyössä TK-psykologin kanssa. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat käyneet Mielenterveys voimaksi nuorisotyöhön -menetelmäkoulutuksen. Mm. oppilaitokset, koulut ja puolustusvoimat ovat velvollisia ilmoittamaan etsiville alle 25 -vuotiaat, heillä keskeyttäneet nuoret. Suurin osa ilmoituksista kaupungin etsivään nuorisotyön on tullut nuorelta itseltään/sähköisen median kautta, toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta ja lukiosta. Toimenpiteet voivat olla moninaisia, mm. talousasioihin liittyvä apu, asunnon etsiminen, ohjaaminen jatko-opintoihin ja sosiaali- ja/tai terveystalouteihin. Ilky:n alaisen koko alueella toimivan Trillan etsivä nuorisotyö on ohjannut nuoria työttömiä pääosin työpajoihin. Trillan Etsivän nuorisotyön asiakaskontakteista vuosittain noin 40 ovat olleet kauhajokelaisia. Kaupungin etsivä nuorisotyö on kohdistunut vuosittain 54–72 nuoreen, osa heistä jää pidemmäksikin aikaa palvelun piiriin.

Valtuustokauden aikana Kauhajoella on toiminut nuorille suunnattuja projekteja, kuten Työpaja Focus osana Kolmas Ovi -hanketta. Projekti päättyi vuonna 2015. Vuonna 2013 Kauhajoelle perustettiin ensimmäinen ns. fyysinen työpaja, Kotoapupaja. Toiminnalla edistetään työllistymistä, koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista. Kotoapupaja toteutetaan yhteistyössä ikäihmisten kotihoidon kanssa. Toimintaan on osallistunut vuosittain noin 60 kauhajokelaista nuorta. Nuoria on osallistunut myös Teuvalla sijaitsevaan nuorten taidepajatoimintaan.

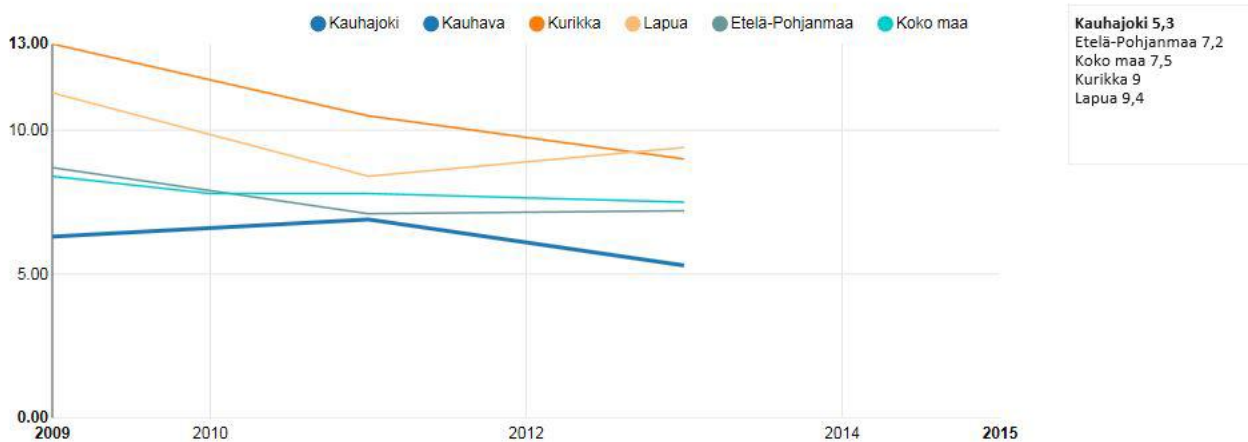
Kentällä nuorten parissa työskentelevät kokevat, että edelleen on tarvetta matalan kynnyksen palveluiden lisäämiseen. Nuorten kohdalla varhainen puuttuminen/tukeminen on parasta syrjäytymisen ehkäisemistä.

Kaupungin nuorisotyö yhdessä seurakunnan kanssa ylläpitää nuorisolle Walkers-nuorisokahvilatoimintaa ja on mukana SuupohjanNuoret -nuorten tieto- ja neuvontapalveluhankkeessa sekä Suupohjan Ankkuri- ja Katusovittelu -hankkeissa.

INDIKAATTORI: EI YHTÄÄN LÄHEISTÄ YSTÄVÄÄ, % LUKION 1. JA 2. VUODEN OPISKELIJOISTA

INDIKAATTORI: EI YHTÄÄN LÄHEISTÄ YSTÄVÄÄ, % AMMATILLISEN OPPILAITOKSEN 1. JA 2. VUODEN OPISKELIJOISTA

Kauhajoella on järjestäytyneen harrasteliikunnan ja kilpaurheilun toiminnan tueksi nuorilla yläkoulusta toiselle asteelle mahdollisuus valita liikuntapainotteinen vaihtoehto koulupäivään, jolloin hakeutuminen muille opiskelupaikkakunnille urheilijan polulla ei aina ole välttämätöntä. Kauhajoella on ollut jo usean vuoden ajan liikuntalinja, jota on 1.8.2016 lähtien vahvistettu liittymällä Etelä-Pohjanmaan urheiluakatemiaan. Yhteistyötä tullaan vahvistamaan tulevien vuosien aikana kolmannen sektorin sekä eri oppilaitosten välillä.

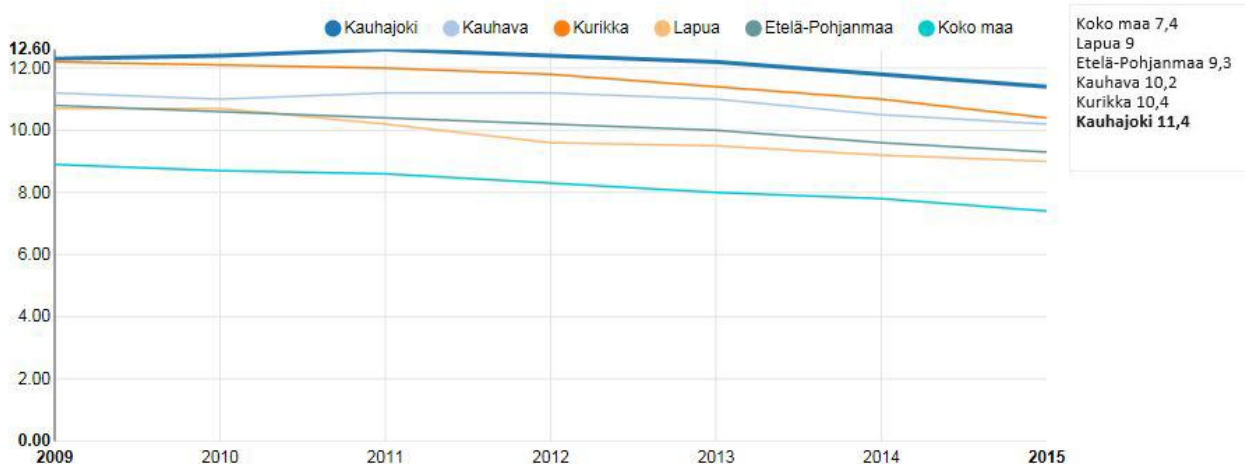
TYÖIKÄISET

Hyvinvointikertomuksen indikaattorit kuvaavat työikäisten ryhmässä (pääosin 25–64 vuotiaat) esiintyvien haasteiden kehitystä; työttömyyttä, eri syistä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuutta, toimeentuloa ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta.

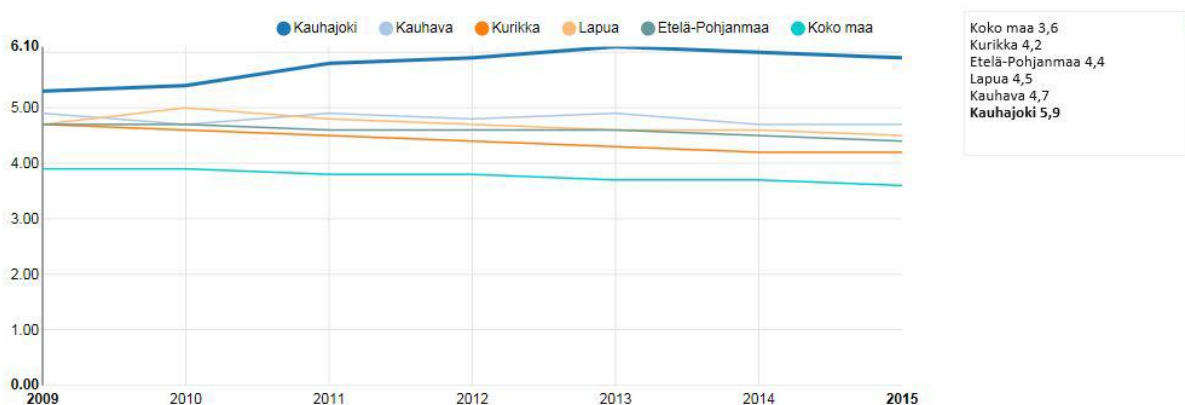
Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus on koko tarkasteluajan ollut hienoisessa laskussa, vaikka onkin vielä verrokkeihin nähden korkein. Tarkasteltaessa tarkemmin työkyvyttömyyden aiheuttaneita sairauksia, ilmenee, että tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien sekä verenkiertoelinten sairauksien vuoksi eläkkeelle siirtyneiden osuudessa on tapahtunut merkittävää laskua. Työikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteinä on ollut mm. ohjatun liikuntatoiminnan yhteistyö kolmannen sektorin kanssa, liikuntakampanjat ja vertaisohjaajien koulutus, Liikuntaneuvonta -hankkeen hakeminen, ryhmätoiminnot terveystilaisuuksissa, erityisryhmien liikuntakortit ja mm. jo esidiabeetikkojen kutsuminen neuvolan aikuisvastaanotolle. Paljon palvelua käyttävien asiakkaiden löytämiseksi ja tunnistamiseksi on alkanut ns. Parempi Arki -hanke.

Sen sijaan mielenterveyden häiriöiden vuoksi eläkkeelle on vastaavanikäisestä väestöstä joutunut jäämään yhä useampi ja tilanne verrokkeihin nähden on huolestuttava.

INDIKAATTORI: TYÖKYVYTTÖMYSELEKETTÄ SAAVAT 25 - 64-VUOTIAAT, % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ

INDIKAATTORI: MIELENTERVEYDEN JA KÄYTTÄYTYMISEN HÄIRIÖIDEN VUOKSI TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKETTÄ SAAVAT 25 - 64-VUOTIAAT, % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ

Tilanne on tiedostettu ja mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttaminen on ollutkin yhtenä painopistealueena. Kotikuntoutusta ja mielen ensiapua on integroitu toisiinsa. Kotikuntoutustoimintaa sisältäen kotikäynnit ja päivätoiminnan on ollut täysipainoisesti vuodesta 2013 alkaen. Toiminnan piirissä olevien asiakkaiden määrä on lisääntynyt vuoden 2013 40:stä 80:neen ja ryhmien määrä neljästä kahdeksaan viikossa sekä käyntien määrä on myös kaksinkertaistunut. Kotikuntoutuksen asiakkaiden sairaalajaksot ovat vastaavana aikana vähentyneet. Toimintaa pyörittää nyt viisi työntekijää. Väliinputoajiksi jäävät 65–75 -vuotiaat päihde- ja mielenterveysasiakkaat, koska he eivät kuulu niin kotikuntoutuksen kuin ikäihmistenkään päivätoiminnan piiriin. Palveluja erilaisissa elämän kriiseissä ja masennuksessa myös työikäisille tarjoavat depressiohoitaja, psykologit ja päihdehuollon ohjaaja. Työterveyshuollossa edellä mainituissa sairauksissa toimitaan tehostetusti, koska ne uhkaavat välittömästi työkykyä.

Indikaattorien mukaan päihdeiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden 25 - 64-vuotiaiden osuus on merkittävästi laskenut vuodesta 2011 vuoteen 2015 kaupungin sijoittuessa verrokkien puoliväliin. Seinäjoen katkaisuhuoltoasema sekä päihdeterapeutin käynnit loppuivat vuoden 2013 lopussa, jolloin päihdekatkaisut siirtyivät terveyskeskuksen hoidettavaksi. Vuoden 2014 alusta palkattiin alueelle toinen päihdehuollon ohjaaja, jolloin toinen heistä pystyi keskittymään Kauhajoen asiakkaisiin. Ohjaajan työaika kuluu pääosin korjaavaan työhön.

Työttömien osuus työvoimasta on hieman laskenut. Pitkäaikaistyöttömien määrä on sen sijaan kasvanut. Aktivointiaste on parantunut vuoden 2013 37,2 %:sta kuluvan vuoden vastaavaan aikaan 46,8 %:iin. Muutos on toteutettu mm. työpajojen määrän lisäyksellä sekä työvalmennustoiminnalla. Kuluvan vuoden aikana on aloittanut TYP (Työvoiman palvelukeskus). Työttömien hyvinvointia on pyritty edistämään tarjoamalla liikuntapalveluissa ja kansalaisopistossa maksuhuojennusta sekä mahdollisuutta osallistua kurssille maksutta. Kansalaisopisto on järjestänyt atk-kursseja pienryhmäopetuksena tietokoneiden käyttöä aloittaville. Työttömien terveystarkastuksia alueella tekee yksi terveydenhoitaja. Toiminta on kokonaisvaltaista tilanteen selvittelyä, palveluohjausta ja seurantaa.

Raskaudenkeskeytykset tuhatta 15 - 49-vuotiasta naista kohden ovat merkittävästi lisääntyneet tarkasteluajanjaksona ja osuus oli vuonna 2015 verrokkien suurin.

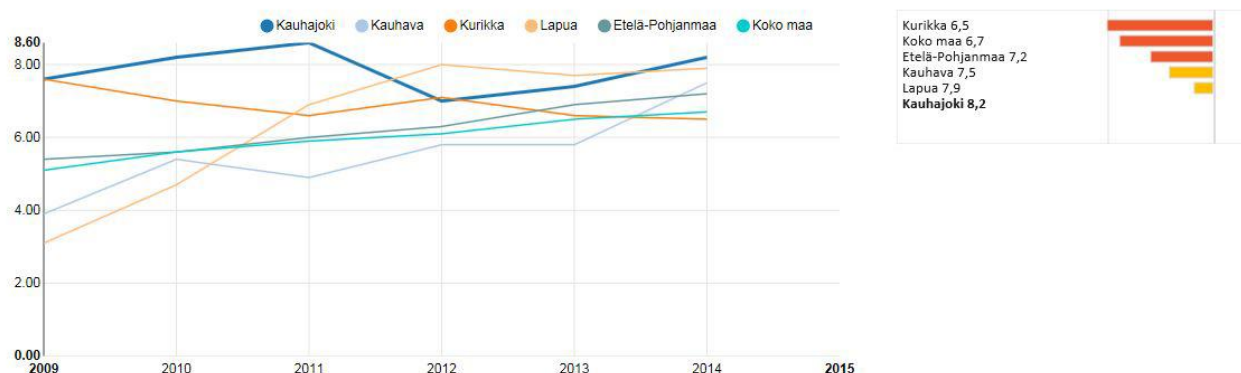
Työikäisten perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien osuus on laskenut viiden vuoden takaisesta. Samaan aikaan on lisätty voimakkaasti perusterveydenhuollon puhelinneuvontaa ja lääkäreiden sekä muun henkilöstön digitaalisia konsultaatioita. Perusterveydenhuollon kontaktit

ovat kokonaisuudessaan lisääntyneet, mutta valtakunnallisissa tilastoissa seurataan vain käyntejä eikä kontakteja (puhelin ja digitaalinen vastaanotto).

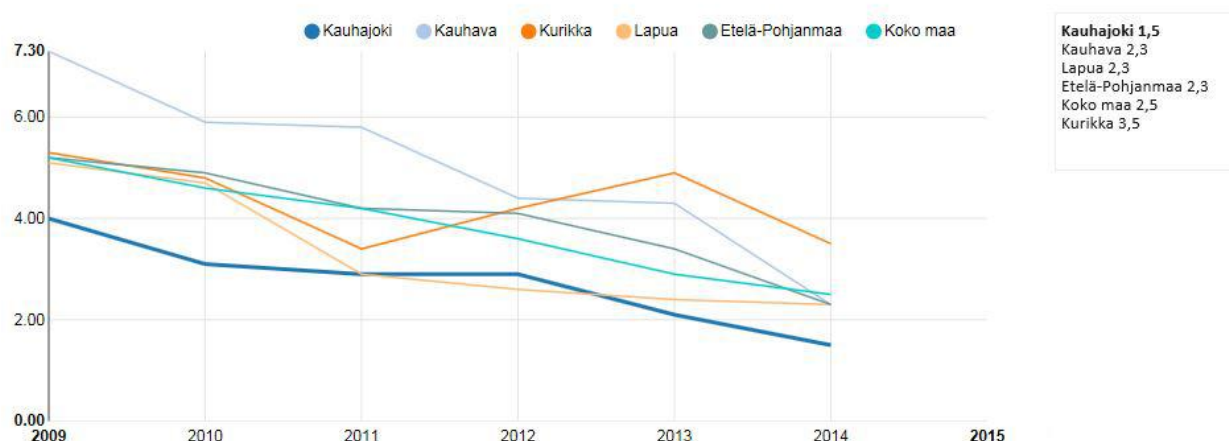
IKÄIHMISET

Ikääntyneiden palveluissa on tapahtunut merkittävä rakennemuutos. Pitkäaikainen laitoshoido on purettu, mutta tehostettua palveluasumista on lisätty. Ympäri vuorokautisessa hoidossa on kuitenkin vielä ikäihmisiä yli suositusten eli 10,3 %.

INDIKAATTORI: IKÄÄNTYNEIDEN TEHOSTETUN PALVELUASUMISEN 75 VUOTTA TÄYTTÄNEET ASIAKKAAT 31.12., % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ

INDIKAATTORI: PITKÄAIKAISESSA LAITOSHOIDOSSA OLEVAT 75 VUOTTA TÄYTTÄNEET, % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ

Kauhajoella sijaitseva osasto tarjoaa akuuttihoitoa ja Teuvalla sijaitsevalla osastolla hoidetaan ortopedisten leikkausten jälkeiset potilaat ja aivohalvauspotilaat. Kuntoutusosastolla on kuluvana vuonna aloitettu myös veteraanikuntoutusta. Sanssin palvelukotiin on lisätty intervallipaikkoja. Tarkasteluaikana on otettu käyttöön myös palveluseteli. Psykiatrisen laitoshoidon hoitopäivät ovat vuodesta 2009 vuoteen 2014 vähentyneet 86 % ollen merkittävästi verrokkeja vähäisempää. Tänä aikana mm. Lehtiharjun sairaalan toiminta on loppunut.

Kotihoitoa on kehitetty ja henkilökuntaa on lisätty mm. siirtämällä laitoshoidosta vapautuvia vakansseja kotihoitoon. Vuosina 2012–2016 lisäys on ollut 7 lähihoitajaa. Kaksi hoitajan tointa on muutettu sairaanhoitajan toimiksi. Kuluvan vuoden syksyllä on palkattu kuntoutusohjaaja, jonka toimenkuvana on henkilöstön ohjaus ja asiakkaiden alkukartoitukset.

Omaishoidon tuen piirissä olevien osuudessa ollaan nyt suosituksissa, mutta verrokkeihin nähden Kauhajoella on edelleen suurempi osuus tuen piirissä. Omaishoitajia syksyllä 2016 on vajaa 170. Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä/1 000 vastaavanikäistä

asukasta ovat pysyneet tarkasteluaikana viiden vuoden takaisella tasolla ja ovat samalla tasolla verrokkikuntien kanssa. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin takia oikeutettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on vähentynyt ja oli v. 2015 pienempi kuin muissa verrokkikunnissa ja Etelä-Pohjanmaalla.

Täyttä kansaneläkettä saavien osuus on viidessä vuodessa vähentynyt 32 %:lla. Tästä huolimatta Kauhajoen ikäihmiset ovat verrokkeihin nähden edelleen pienituloisimpia. Yksin asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus on pysynyt viiden vuoden takaisella tasolla. Verrokeista vain keskimäärin koko maassa on yksin asuvien osuus suurempi kuin Kauhajoella.

Tarkastelukauden aikana on lisätty kuntouttavia ja matalan kynnyksen palveluja. Henkilökuntaa on koulutettu mm. oppisopimuksella kuntoutuksen osaamisalaan. Päivätoiminnan lisäksi jo vakiintunut seniorineuvonta sisältää tietoa ravinnosta, liikunnasta, terveydestä, lääkehoidosta, ikääntyneille suunnatuista palveluista ja sosiaaliturvasta. Toiminnan alkuvaiheessa kohderyhmänä ovat olleet 75 vuotta kunakin vuonna täyttävät, jotka eivät ole säännöllisen palvelun piirissä.

Matalan kynnyksen ennaltaehkäisevänä toimintana Kahvila Maitolaiturin tavoitteena on ikäihmisten sosiaalisen yhteisöllisyyden lisääminen ja yksinäisyyden ehkäiseminen ja enempien palvelujen tarpeessa olevien löytäminen sekä heidän ohjaamisensa oikean palvelun piiriin. Toimintaa järjestetään kerran viikossa.

Ikäihmisten hyvinvointia ja itsenäistä suoriutumista tukevat liikunta ja oikea ravitseminen sekä kulttuuripalvelut. Muun muassa vuoden 2014 kulttuuriviikon kohderyhmänä olivat ikäihmiset. Hyvinvointia ilman rajoja -kulttuuritoimen hanke laajassa yhteistyössä kohdistui lähinnä sivukyliä vanhuksiin. Ikäihmisten palvelutaloihin on viety kulttuuripitoisia tilaisuuksia sekä seurakunnan järjestämiä hartaustilaisuuksia. Suosittu KKI - Iloiset Askeleet -liikuntaryhmä toimii lähes kokonaan vertaisohjaajilla. Viime vuonna on järjestetty senioreiden ulkoilutapahtuma. Erityisenä matalan kynnyksen toimena on Senioripassi 70+ -vuotiaille kauhajokisille. Kortin lunastaminen Virkkun sisältää myös ohjattua toimintaa sovittuina ajankohtina. Kauhajokiset veteraanit pääsevät maksutta Virkkun.

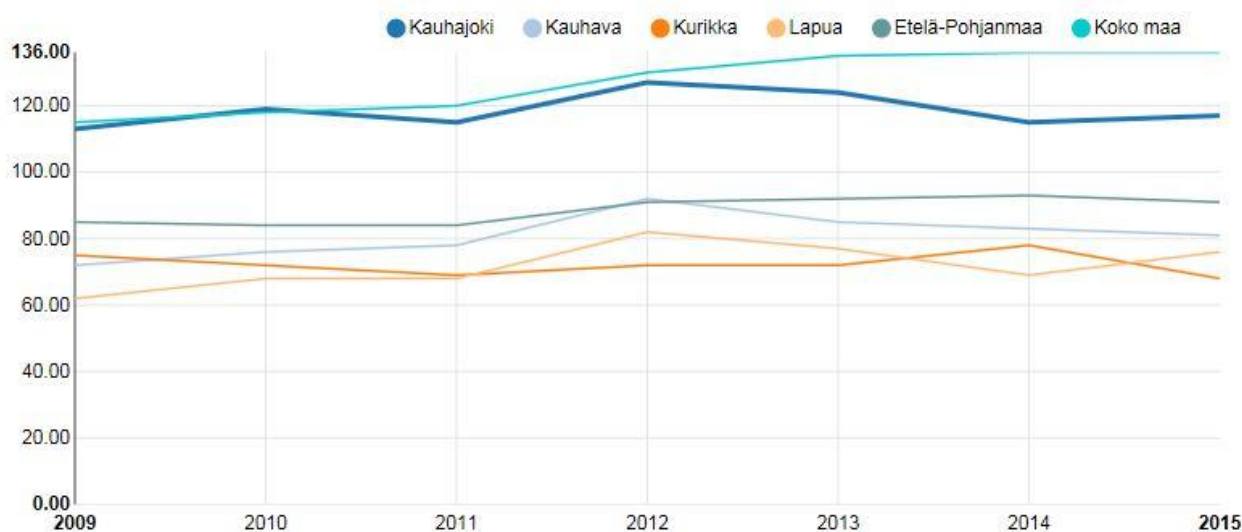
Ikääntyneiden vajaaravitsemuksen seuranta on jatkuvaa toimintaa, mm. kotihoidon ja palveluasumisen asiakkaat punnitaan kerran kuukaudessa. Ateriapalvelujen piirissä olevien asiakkaiden määrä on lisääntynyt ja kuljetusreitit on lisätty, jotta ateriat saadaan lämpiminä perille.

Merkittävä määrä ikäihmisiä on mukana joko toimijoina tai osallistujina niin seurakunnan kuin eri järjestöjen toiminnoissa. Kauhajoen seurakunta järjestää muun muassa "Iloiset iltapäivät" niin kyllillä kuin keskustassa. Eläkeläisten kohtaamispaikkana toimii myös seurakunnan kerran kuukaudessa järjestämät ns. kolmen euron lounaat sekä käsityökerho kirppiksen tiloissa sekä monet kuorot.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

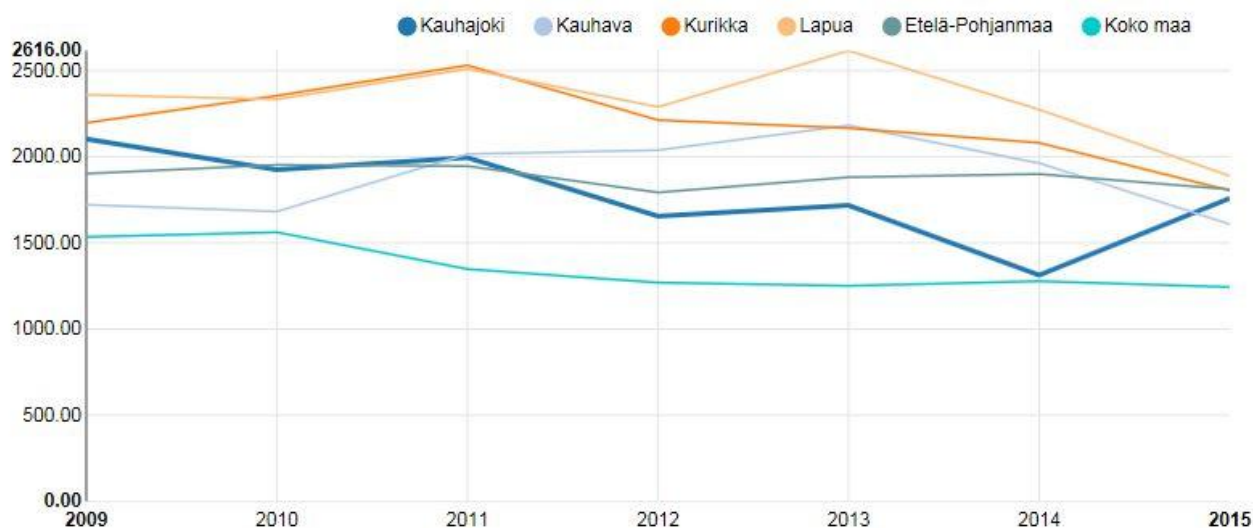
Kauhajoella on kaksi erityistä haastetta hyvinvoinnin ylläpitämisessä: pienituloisuus ja sairastavuus. Sekä yleinen sairastavuusindeksi (KELA) että yksilöidymät sairausindeksit (tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveysongelmat, erityiskorvattavat lääkkeet) ovat edelleen korkeampia kuin verrokkikunnissa ja koko maassa. Osa arvoista on kuitenkin kehittynyt hieman edulliseen suuntaan.

INDIKAATTORI: TOIMEENTULOTUKI, EUROA / ASUKAS

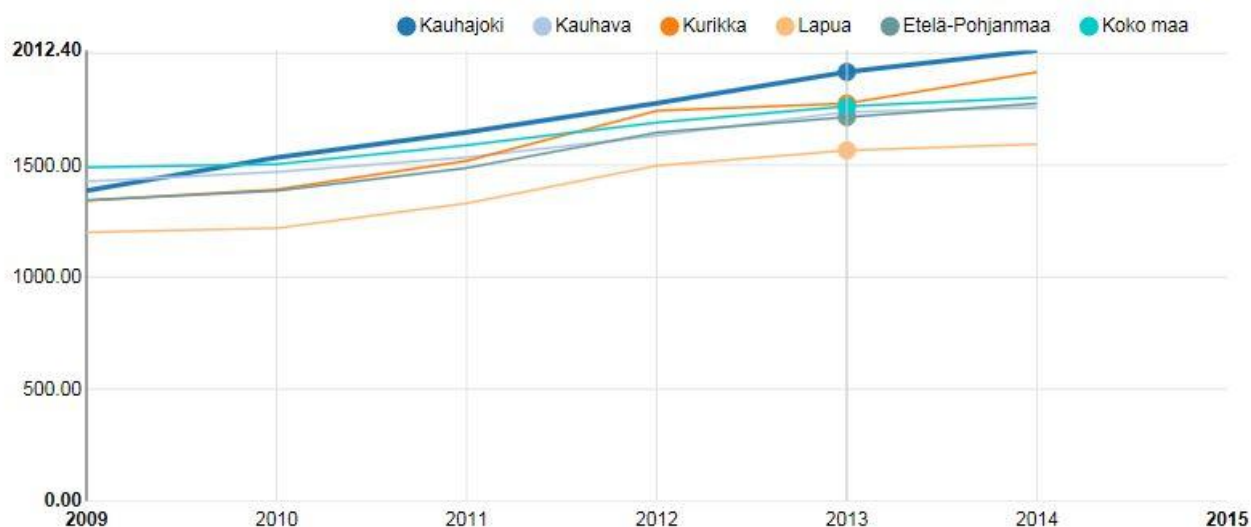
Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon lääkäripalvelujen käyttö on Kauhajoella pysynyt vuosina 2012–2015 tasaisena (ensin mainittu vähentynyt n. 16 % vuoden 2009 tasosta, jälkimmäinen kasvanut n. 7 %). Mielenterveyspalvelujen käyttö on kuitenkin verrokkeja suurempaa, erityisesti avohoitokäynnit.

INDIKAATTORI: PERUSTERVEYDENHUOLLON AVOHOIDON KAIKKI LÄÄKÄRIKÄYNNIT / 1 000 ASUKASTA

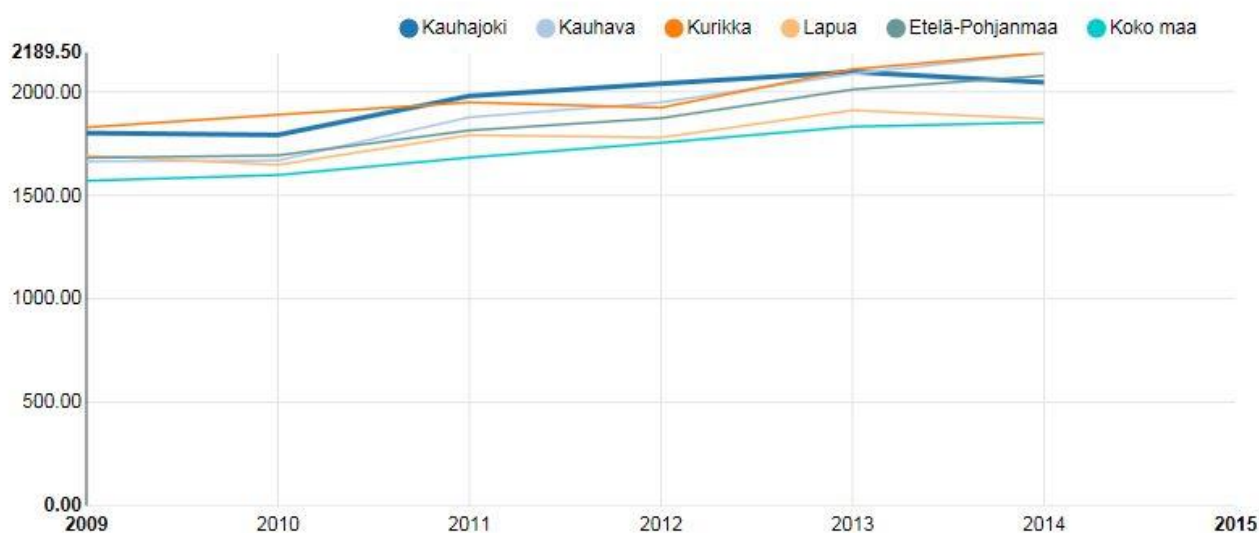

Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset ovat kohonneet tasaisesti noin 220 €/asukas vuosivauhtia vuosina 2009–2013, mutta vuonna 2014 nousu oli huomattavasti pienempi alittaen Kurikan vastaavat kustannukset. Kustannukset olivat kuitenkin 400 €/asukas kalliimmat kuin koko maassa ja noin 200 €/asukas kalliimmat kuin keskimäärin Etelä-Pohjanmaalla. Perusterveydenhuollon mukaan lukien hammashuollon kustannukset eivät yksinään tarkasteltuna kuitenkaan ole merkittävästi muita suurempia. Ne lähtivät laskuun vuonna 2012 ja alittivat vuonna 2014 Etelä-Pohjanmaan keskiarvon. Eniten kasvoivat sosiaalitoimen kustannukset. Vammaispalveluihin Kauhajoki käyttää varoja useimpia verrokkikuntia enemmän.

INDIKAATTORI: SOSIAALITOIMEN NETTOKUSTANNUKSET, EUROA / ASUKAS

INDIKAATTORI: TERVEYSTOIMEN NETTOKUSTANNUKSET, EUROA / ASUKAS

Pienituloisia on Kauhajoella selvästi enemmän kuin verrokkikunnissa tai koko maassa keskimäärin. Pienituloisuusaste on kuitenkin ollut laskusuunnassa vuodesta 2011 alkaen. Toimeentulo- ja asumistukea saavia sekä velkajärjestelyä hakeneita on Kauhajoella selvästi enemmän kuin verrokkikunnissa. Ahtaasti asuvien määrä on valtuustokaudella laskenut tasaisesti, eikä asunnottomia ollut tilastoissa vuonna 2015 enää yhtään.

Rikosten määrät eivät poikkea merkittävästi verrokeista määrien ollessa vähentymään päin. Myös päihteiden ja huumeiden käyttö on verrokkien tasolla, kun kaikki ikäryhmät ovat tarkastelussa. Poliisin tilastojen mukaan huumeiden käyttö on vaihdellut viime vuosina, mutta ei poikkea selvästi verrokkien tasosta. Päihdehuollon avopalveluita on käyttänyt LLKY:n tilastojen mukaan vuosittain hieman alle 100 henkilöä. Työntekijöitä on vain yksi. Päihdehuollon kustannukset ovat laskeneet merkittävästi vuoden 2012 tasosta siirryttäessä tuottamaan palvelut omana toimintana ostopalvelujen sijaan. Päihdehuollon palvelujen tarve ei kokemuksen mukaan ole vähentynyt.

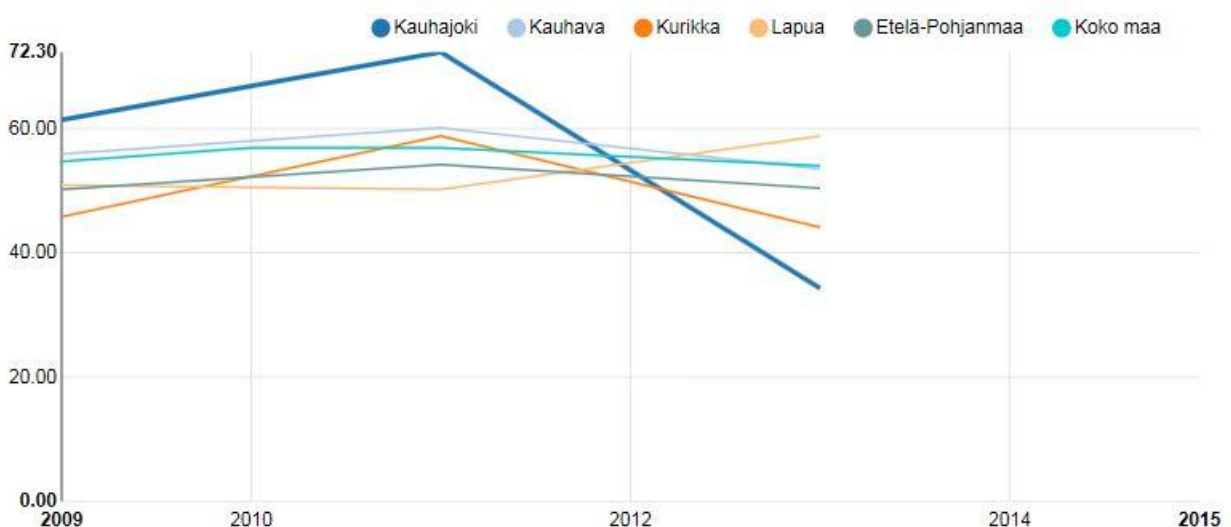
Liikuntapalveluiden ohjatun liikunnan määrä on huomattava ja Virkun uimalan käyttömäärä on vakiintunut 60 000 - 70 000 kävijään vuosittain. Kauhajoella on monipuolinen ja edullinen

liikuntatarjonta sekä lapsille että aikuisille. Liikuntaa järjestää kaupunki, kansalaisopisto, liikuntajärjestöt, muut yhdistykset sekä yksityiset liikuntapalveluiden tuottajat. Kirjaston ja kulttuuripalveluiden käyttö on ollut valtuustokautena aktiivista.

Väestömäärän ja ikärakenteen muutokset on otettu huomioon yleiskaavoituksessa sekä kouluverkon ja varhaiskasvatuksen palveluverkon uudistuksissa. Kasvavaan iäkkäiden määrään on pyritty valmistautumaan osoittamalla kerros- rivitalo- ja palveluasumiselle alueita palvelujen läheltä.

Lasten ja nuorten arkiympäristöihin ja niiden toiminnallisuuteen on panostettu merkittävästi. Uusia päiväkoteja on rakennettu valtuustokauden aikana kaksi, Äijälään ja Aronkylään. Aronkylään on rakentumassa (1/2017) uusi koulu, ja väistötilat on järjestetty hyvän sisäilman tarjoavissa konteissa. Koulukeskuksen uusi alakoulu sisältäen erityisopetuksen sekä liikuntahallin sai jatkoa yläkoulun peruskorjauksella ja laajennuksella v. 2013. Samalla koulukeskuksen piha- ja ulkoliikunta-alueet uusittiin ajanmukaisesti. Kouluverkon ja päiväkotien ulkoalueiden liikunta- ja leikkivälineet ovat olleet välituntien sekä päivätoiminnan lisäksi iltaisin ja viikonloppuisin myös muiden kuin koulu- ja päiväkotilapsien käytössä. Aron koululla säilyy kaikille avoin lähiliikuntapaikka, jonka välineistöä ja suorituspaikkoja lisättiin uuden koulun rakentamisen yhteydessä. Koulun kenttä on toteutettu hiekkatekonurmella pieneksi harjoituskentäksi. Em. panostukset näkyvät päiväkotien käytön korkeana määränä sekä koululaisten tyytyväisyydessä työskentelyoloihinsa. Kouluverkkoa on kuitenkin asteittain supistettu.

INDIKAATTORI: KOULUN FYYSISISSÄ TYÖOLOISSA PUUTTEITA, % 8. JA 9. LUOKAN OPPILAISTA

Arkiliikuntaa tukevat useat liikenneturvallisuutta parantavat toimenpiteet, joita on toteutettu valtuustokauden aikana. Aronkylään rakennettiin kevyenliikenteen alikulkukäytävä, joka parantaa koululaisten ja päiväkodilla asioivien liikenneturvallisuutta huomattavasti. Ajonopeuksien hillitsemiseksi on tehty hidasteita. Katuja on päällystetty sekä uusien kohteiden lisäksi on kunnostettu lukuisia vanhoja kevyenliikenteen väyliä. Talviurheilumahdollisuuksien ylläpitämiseksi uusittiin latukone, joka palvelee myös kaupungin reuna-alueilla, hiihto- ja ulkoilureiteillä, lähinnä tarkoitukseen soveltuvilla valaistuilla laduilla. Ydinkeskustasta Topeakalta vapaa-aikakeskukseen yhdistävää kevyenliikenteen väylää ja jokisiltaa alettiin rakentaa valtuustokauden lopussa, mikä parantaa keskustan elävyyttä ja turvaa koululaisten arkiliikkumista. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi on hankittu nopeusnäyttö, jota on käytetty keskeisillä kokoojakaduilla sekä koulujen ja päiväkotien kohdissa. Lisäksi keskeisimpien virkistyskohteiden opasteet on uusittu.

Osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon ja suunnitelmien valmisteluun on järjestetty. Kansalaisten mielipiteitä on kuultu ja tietoa on jaettu mm. kaavoitus- ja kehittämishankkeissa, keinoina mm. tiedotuskirjeet, kyselyt, tiedotus- ja keskustelutilaisuudet sekä lehtiartikkelit. Valtuuston kokoukset videoidaan ja tallenteet on nähtävillä Internetissä. Kansalaisia on kuultu myös Liikunnan kehittämissuunnitelman toimenpideohjelman kehittämistyössä vuosittain järjestettävässä avoimessa liikuntafoorumissa. Kaupungin Internet-sivut uudistettiin valtuustokauden aikana ja ne ovat aktiivisessa käytössä. Kauhajoella järjestettiin entiseen malliin perinteisiä tapahtumia (messut, markkinat, liikuntatapahtumat, kulttuuriviikot jne). Kaupunki on perustanut vanhus- ja vammaisneuvostot, nuorisovaltuuston ja romaniasiain neuvottelukunnan.

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Ensimmäinen laaja hyvinvointikertomus tehtiin vuonna 2013 vuoden 2016 loppuun. Vaikka monia toimenpiteitä on tehty, eivät muutokset näy vielä tässä ajassa kaikilta osin tilastoissa. Sitä paitsi monet indikaattoritiedot päättyvät tässä vaiheessa vuoteen 2014. Aluehallintovirasto on arvioinut Kauhajoen ensimmäisen kertomuksen tavoitteiden vastaavan kunnan tilannekuvaa ja toimenpiteiden olevan konkreettisella tasolla lukuun ottamatta ehkäisevää päihdetyötä ja että toimenpiteille on määritelty tarkat resurssit ja mittarit. AVI:n mukaan erityisryhmät tulisi huomioida paremmin ja kirjata terveyden ja hyvinvoinnin vastuutaho sekä ottaa kansalaiset mukaan hyvinvointikertomuksen valmisteluun. Kaupungin hyvinvointityöryhmä ei näe tarvetta merkittävästi muuttaa painopistealueita ja tavoitteita seuraavallekaan valtuustokaudelle huomioiden kaupungin päivitetty strategia.

Vaikka lasten ja perheiden palveluja on kehitetty luomalla uusia palvelu- ja toimintamuotoja, ei lasten kodin ulkopuolisia sijoituksia ole pystytty pysyvästi vähentämään. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuudessa ei ole tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana. Ikäryhmittäisistä palveluista lasten ja nuorten palvelut onkin kaupungin strategiassa asetettu vuoden 2017 painopistealueeksi.

Työikäisten osalta asetetut mittarit ovat olleet muun muassa sairastavuus- ja kansantauti-indeksien läheneminen kohti maan keskiarvoa. Asetetut tavoitteet ovat osoittautuneet haasteellisiksi saavuttaa.

Päihdehuollon kustannusten lasku ei tarkoita päihdepalvelujen tarpeen vähenemistä. Llky:ssä ostopalveluista luovuttiin v. 2014 ja toimintaa jatkettiin omien päihdehuollon ohjaajien vastaanottotoiminnalla, jotta niukat resurssit on pystytty kohdentamaan oikein. Työntekijöiden kokemusten mukaan palvelun tarve kasvaa koko ajan.

Ikäihmisten osalta voidaan todeta, että tehdyillä toimenpiteillä on päästy tavoitteita kohti, muun muassa pitkät jonot ympärivuorokautiseen hoitoon ovat tarkasteluajanjakson aikana poistuneet. Erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääntymiseen on kehitetty uusia toimenpiteitä. Kustannuskehityksen alenemiseen odotetaan toimenpiteillä olevan ennen pitkää vaikutusta.

Hyvinvoinnin kehittämisessä Kauhajoella tunnistetut haasteet vaativat pitkäjänteistä työtä. Sen vuoksi hyvinvointityöryhmän mielestä samat painopistealueet ovat edelleen ajankohtaisia seuraavalle valtuustokaudelle.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Vahvuudet:

- Peruskoulun oppilaiden hyvinvointi parantunut useimmissa kohdin ja koulun fyysiset olosuhteet koetaan hyviksi
- Useita hankkeita meneillään lasten ja nuorten sekä työikäisten hyvinvoinnin lisäämiseksi
- Lapsiperheiden kotiavun lisääminen ja lastensuojelun henkilöstöresurssien vahvistaminen
- Työttömien aktivointiasteen nouseminen
- Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työikäisten osuus laskusuunnassa
- Pitkäaikainen laitoshoido ei enää kenenkään asumismuoto
- Monipuoliset harrastusmahdollisuudet
- Monipuoliset liikunta- ja kulttuuripalvelut

Haasteet:

- Lasten ja nuorten kodin ulkopuolisten sijoitusten tarve lisääntynyt ja erityisesti laitoshoidon kustannukset
- Työikäisten sairastavuus ja kansantaudit
- Mielensterveys- ja päihdeongelmat kaikissa ikäryhmissä
- Ikäihmisten tehostetun palveluasumisen määrä
- Ehkäisevän päihdehuollon lisäämisen tarve
- Hyvinvointikoordinaattorin tarve tulevaisuudessa

Toimenpide-ehdotukset kts. hyvinvointisuunnitelma

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2020

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Strategiset menestystekijät

- Aktiivinen elinkeinojen ja yrittäjyyden kehittäminen - kaupungin vetovoimaisuus
- Yhteistyö ja osallistuminen
 - Aktiivinen ja osallistuva kuntalainen ja onnistunut viestintä
- Taloudelliset, toimivat ja tehokkaat peruspalvelut
 - Lähipalvelujen säilyminen tavoitteena palvelujen tuottaminen taloudellisimmalla tavalla laadukkaasti myös yksityisiä palveluja hyödyntäen. Tavoitteena on, että Kauhajoella on tulevaisuudessakin täyden palvelun terveyskeskus ja että digitaalisia yhteyksiä hyödynnetään lähipalvelujen tuottamisessa
- Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen - hyvinvoiva kuntalainen
 - Terveiden elämäntapojen edistäminen tavoitteena kuntalaisten hyvinvoinnin lisääntyminen. Toimenpiteinä terveyttä edistävän liikunnan ja hyvien ravintotottumusten huomioiminen kaikissa toiminnoissa, matalan kynnyksen palvelut, arkiliikuntaa suosivan ympäristön kehittäminen

- erityisryhmät huomioiden sekä liikuntapalveluiden ja terveydenhuollon yhteistyön tehostaminen liikuntaneuvontahankkeella
- Ennakoiva toimintatapa hyvinvoinnin vahvistamisessa kaikissa julkisissa palveluissa tavoitteina varhainen tukeminen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin asettaminen painopistealueeksi ja ympäristön turvallisuus toimenpiteinä aktiivinen hanketoiminta peruspalveluiden tukena, ennaltaehkäisevien ja kuntouttavien toimenpiteiden huomioiminen kaikessa toiminnassa, perhekeskuksen perustaminen sekä turvallisuussuunnitelmien päivittäminen
- Kuntalaisten yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen / syrjäytymisen ehkäiseminen tavoitteena palvelujen järjestäminen kuntalaisia osallistamalla, yhteistyön tekeminen yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa toimenpiteinä avoimien palveluiden järjestäminen kolmannen sektorin kanssa, työttömien kansalaisopisto-opintojen tukeminen, kulttuurin merkityksen painottaminen hyvinvoinnissa ja ehkäisevän päihdetyön rakenteiden määrittely
- Opetus- ja koulutuskaupunki
 - Kauhajoella on vahva ja kattava varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus
 - Kauhajoella on elinvoimaiset ja kattavat elämänlaatupalvelut
 - Toisen ja korkea-asteen koulutuksen opetustoiminnan jatkuminen Kauhajoella

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja –suunnitelmat

- Talousarvio vuodelle 2016 ja taloussuunnitelma vuosille 2017–2019
- Toimintakertomus 2015
- Kauhajoen kaupungin liikunnan kehittämissuunnitelma 2011–2020
- Kauhajoen kaupungin kulttuurin kehittämissuunnitelma 2012–2020
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2015–2016
- Lastensuojelun avohuollon ja perhetyön kehittämissyksikköhankkeen loppuraportti
- Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän mielenterveys- ja päihdestrategia 2011–2015
- Suupohjan alueen ehkäisevän päihdetyön strategia koulu- ja nuorisotyöhön vuosille 2009–2012
- Hyvinvointia kaikille - oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma esikoulusta lukiokoulutukseen 2014
- Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma
- Neuvolan, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon sekä ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelma vuosille 2012–2013 yhteistyössä sosiaalitoimen ja sivistystoimen kanssa
- Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma vuoteen 2020 ja toimenpideohjelma 2016–2020
- Suupohjan seudun kotouttamisohjelma
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Maakunnalliset strategiat ja ohjelmat

- Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia
- Ympäristöstrategia 2014–2020
- Kulttuuristrategia 2014–2020
- Kulttuurin kansainvälistymisohjelma 2013–2016

STM:n laatusuositukset

- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi, STM 2013:11
- Kouluterveydenhuollon laatusuositus, STM oppaita 2004:8
- Terveysten edistämisen laatusuositus, STM 2006:19
- Lastensuojelun laatusuositus, STM 2014:4
- Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus, STM 2007:13
- Päihdepalvelujen laatusuositukset, STM oppaita 2002:3
- Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus, STM oppaita 2003:4

Kansallisia ohjelmia (THL)

- Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuositus (Kaste) 2012–2015
- Suomalaiset ravitsemussuositukset
- Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020
- Kansallinen lihavuusohjelma 2012–2018
- Alkoholiohjelma
- Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma
- Mieli - kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015
- Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma
- Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma 2010–2015
- Kansallinen muistiohjelma 2012–2020
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuositus (Kaste) 2012–2015

6 Hyvinvointisuunnitelma

Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

1) HYVINVOINNIN JA ITSENÄISEN SUORIUTUMISEN EDISTÄMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Terveysttä edistävän liikunnan ja omaehtoisen liikunnan edistäminen, kulttuurin merkityksen huomioiminen	Liikunnan painottuminen terveyttä edistävään toimintaan, arkiliikuntaa suosivan ympäristön kehittäminen erityisryhmät huomioiden/Liikuntapalvelut ja tekninen toimi	Vapaa-aikatoimen ja teknisen toimen henkilöstö, kolmas sektori	Kouluterveyskyselyt, Tapahtuma-aktiivisuus, Erityisliikuntakortit
	Liikuntapalveluiden ja terveydenhuollon yhteistyön tehostaminen mm. liikuntaneuvontaa vahvistamalla; Liikuntaneuvontahanke, Neuvokas perhemenetelmä /Liikuntapalvelut ja terveystoimi	Terveydenhuollon ja vapaa-aikatoimen henkilökunta, PLU, hankerahoitus	Sairastavuusindeksit
Terveellisen ravitsemuksen ja ravintotottumusten edistäminen	Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tuetaan lasten terveyttä edistäviä elintapoja ja perheiden kasvatustehtävää	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökunta	Lasten ja koululaisten painotilastot Hammashoidon

	ravitsemuskasvatuksella/Sivistystoimi		DMF ja D-indeksien seuranta
	Lasten ja nuorten hampaiston hoidon edistäminen	Hammashoidon, varhaiskasvatuksen ja koulujen henkilökunta	Hammashoidon DMF ja D-indeksien kehitys
	Ikäihmisten suuhygienian kehittäminen henkilökunnan koulutuksella ja tiedotustilaisuuksilla /Ikäihmisten palvelut	Hammashoidon, kotihoidon ja asumisyksiköiden henkilökunta	Asiakastyytyväisyys kyselyt
	Ikäihmisten palveluissa vajaaravitsemuksen tunnistaminen ja siihen puuttuminen/ikäihmisten palvelut	Hoidon ja hoivan henkilökunta	MNA ja RAI-mittarit
Omatoimisuuden tukeminen ja vastuunottaminen itsestä	Kotikuntoutuksen kehittäminen ikäihmisten palveluissa/ikäihmisten palvelut	Kuntoutusohjaajat ja kotihoidon henkilökunta	Kotona asuu 94 % 75 vuotta täyttäneistä
	Palveluasumisessa valinnanvapauden lisääminen ja omaisten aktivointi/ikäihmisten palvelut	Asumispalveluyksikköjen henkilökunta, omaiset	Asiakastyytyväisyyskyselyt
Terveyserojen kaventaminen	Terveydenhuollon toimintaa ohjaavat Kaste-hankkeen keskeiset tavoitteet: Riskiryhmien osallisuuden edistäminen, Ehkäisevän työn ja varhaisen tuen vaikuttavuus sekä perheväkivallan ehkäisy. Kansansairauksien hoidossa noudatetaan kansallisia ohjelmia/Terveystoimi	Terveyden- ja sosiaalihuollon henkilökunta, Kaste-ohjelma	Sairastavuus- ja kansantauti-indeksit lähenevät maan keskiarvoa

2) SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja vanhemmuuden tukeminen	Varhainen puuttuminen / tukeminen ja matalan kynnyksen palvelut/ kaikki hallintokunnat/LLKY	Peruspalvelut ja kolmas sektori, lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen yhdellä työntekijällä, Suupohjan Ankkuritoimintamenetelmä ja katusovittelu, Lape-hanke	Kouluterveyskyselyt, Alaikäisten rikostilastot, koulupudokkaiden määrä / koulutuksen ulkopuolelle jäävien 17–24-vuotiaiden osuuden väheneminen
	Vanhemmuuden haasteissa auttavan tiedon jakaminen, perhetyössä otetaan käyttöön perheiden omassa kodissa tapahtuva perhekuntoutus-	Peruspalvelut ja kolmas sektori, psykiatrinen sairaanhoitaja lastensuojelussa	Lasten kodin ulkopuoliset sijoitukset vähenee

	menetelmä / LLKY ja Sivistystoimi		
	Lasten ja perheiden palvelujen tehostaminen ja tiivistäminen kokonaisvaltaiseksi toimintamalliksi (Fyysinen perhekeskus) /Kaupunki/LLKY	Kaupunki/LLKY/Mahdollinen ulkopuolinen rahoitus	Perhekeskustoimintamalli toteutunut Kyllä / Ei
	Kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria vahvistetaan varhaiskasvatuksessa ja kouluilla sekä nuorisotyössä/Kaikki hallintokunnat ja LLKY	Varhaiskasvatuksen, koulujen ja nuorisotoimen sekä sosiaalityön henkilökunta	Kouluterveyskyselyt
Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen	Yhteisöllisen asumisen kehittäminen ikäihmisten asumisessa/kaupunki	Kaupunki ja yksityinen sektori	Tehostetun palveluasumisen kattavuus 6-8 % 75 vuotta täyttäneistä,
Työllisyyden edistäminen ja työttömien hyvinvoinnin edistäminen	Aikuisten ja nuorten työllisyyspalvelujen kehittäminen/Suupohjan koulutuskuntayhtymä ja kaupunki	Palvelukeskus Trilla, Työvoiman palvelukeskus (TYP)	Työttömyysasteet, aktivointiasteet, työmarkkinatuen kuntaosuus
	Työttömien laajat terveystarkastukset	1 terveydenhoitaja	Tehtyjen tarkastusten määrä suhteessa kohderyhmään
	Asiakkaiden kohtaamista lisätään aikuissosiaalityössä	Resurssia vapautuu perustoimeentulotuen siirtyessä Kelalle	Tehtyjen suunnitelmien ja palvelutarpeiden arviointien määrät

3) MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN JA PÄIHTEIDEN KÄYTÖN VÄHENTÄMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Perustason ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen Päihde- ja mielenterveystavoitteet ovat painopisteenä kaikessa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa	Palvelu- ja hoitoketjujen tarkentaminen. Työttömien terveystarkastukset / LLKY ja kunnat	TE-keskus-Etsivä nuorisotyö-Päihdetyö-Kotikuntoutus-Terveystoimi, Nuorten ehkäisevä päihdetyöryhmä	Mielenterveyden ja päihdeongelmien mittareiden kehitys
	Kotiin annettavan intensiivisen tuen kehittäminen nuorille, joilla elämänhallinta hukassa/ Kaupunki ja LLKY	Päihdehuollon ja etsivän nuorisotyön henkilöstö	Etsivän nuorisotyön tilastot
	Päihdepalvelujen	Kunnat/LLKY/Maakunta	Toteutunut kyllä/

	vahvistaminen/suuntaaminen palkkaamalla päihdehuollon ohjaaja, jonka toimenkuvaan sisältyy ehkäisevä päihdetyö/ sote-uudistuksessa määriteltävä vastuutaho		ei
Nuorten päihteiden käytön vähentäminen	Ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet/ Päihdetyöntekijät yhteistyössä koulu- ja nuorisotoimen kanssa/LLKY ja Sivistystoimi	Ehkäisevän päihdetyön työryhmä/ Päihdehuollon ohjaaja/Etsivä nuorisotyö/Ehyt ry	Kouluterveyskyselyt
Mielenterveysasiakkaiden laitoshoidon hoitopäivien ja tehostetun palveluasumisen vähentäminen	Kotiin annettavan tuen vahvistaminen/LLKY	Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö	Laitoshoidon hoitopäivien ja tehostetun palveluasumisen asumispäivien määrä

4) KUNTALAISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN NÄKÖKULMA HUOMIOON KAIKESSA SUUNNITTELUSSA

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Hyvinvoinnin edistämisen johtamisjärjestelmän kehittäminen ja juurruttaminen	Hyvinvointityöryhmän kokoontuminen säännöllisesti aihepiireittäin kuullen kentän asiantuntijoita/Hyte-ryhmä	Hyvinvointityöryhmän jäsenet ja kaupungin/LLKY:n henkilökunta	Toteutunut Kyllä / Ei
	Kaupunkilaisten ja järjestöjen osallisuuden vahvistaminen valtuustokausittaisen kertomuksen suunnittelussa/Hyvinvointiryhmä		Toteutunut Kyllä / Ei
	Hyvinvointikoordinaattorin palkkaaminen seutukunnallisesti/kunnat	Seutukunnan kunnat	Toteutunut Kyllä / Ei
	Kaupungin strategian käsittely/päivittäminen ajoissa, jotta se saadaan pohjaksi hyvinvointikertomuksen laadinnalle/johtoryhmä ja kaupunginhallitus		Toteutunut Kyllä / Ei

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Suunnitelman laatijat

Suunnitelma on laadittu kaupungin eri hallintokuntien edustajista koostuvan hyvinvointityöryhmän toimesta. Kertomuksen laadintaan ovat osallistuneet vapaa-aikatoimenjohtaja Paula Kallionpää, rehtori Niina Kiprianoff, varhaiskasvatusjohtaja Kirsi Koski-Säntti, ruokapalvelupäällikkö Terttu Majamäki, opetustoimen johtaja Lari Marjamäki, kaavoittaja Marketta Nummijärvi, talouspäällikkö Heli Silomäki, henkilöstösihteerit Terttu Välkkilä ja peruspalvelujohtaja Erja Heikinniemi, joka on toiminut työryhmän puheenjohtajana ja sähköisen hyvinvointikertomuksen pääkäyttäjänä.

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän edustajina työryhmässä ovat osastonhoitaja Arja Aromaa, sosiaalipalvelujohtaja Esko Kiviniitty ja johtava sosiaalityöntekijä Paula Uusi-Hakala.

Työryhmä on nyt laatiessaan toista kertaa laajaa hyvinvointikertomusta kutsunut kokouksiinsa tai muulla tavalla kuullut entistä laajemmin asiantuntijoita yhteistyötahoilta kuten Kauhajoen seurakunnasta, MLL:n Kauhajoen osastosta, Ensi- ja turvakotiyhdistyksestä ja Vanhusneuvostosta. Työryhmä on kuullut Trillan, etsivän nuorisotyön, päihdehuollon, kotikuntoutuksen ja ikäihmisten palvelujen edustajia sekä työttömien terveystarkastuksia tekevää terveydenhoitajaa.

8 Suunnitelman hyväksyminen

Hyvinvointikertomus ja sen sisältämät hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmat valmistellaan osana kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia ja ovat hyvinvointityöryhmän ehdotuksia, jotka valmistellaan valtuustolle. Valtuuston tulee hyväksyä ne toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarviokäsittelyn yhteydessä. Suunnitelmaa hyödynnetään kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa sekä käyttösuunnitelmissa.